

Nazwa projektu Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Sprawiedliwości Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu <u>Pod względem legislacyjnym:</u> Arkadiusz Myrcha, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości <u>Pod względem merytorycznym:</u> Dariusz Mazur, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu <u>Opiekun legislacyjny:</u> Marcin Gubała, Dyrektor Departamentu Legislacyjnego e-mail: sekretariat.dl@ms.gov.pl, tel. 22 52 12 764 Janusz Kopciński, Główny Specjalista, Departament Legislacyjny e-mail: Janusz.Kopcinski@ms.gov.pl, tel. 22 52 12 640 <u>Opiekun merytoryczny:</u> Małgorzata Kosicka, Zastępca Dyrektora Departamentu Kadr Organizacji Sądów Powszechnych i Wojskowych e-mail: sekretariat.dko@ms.gov.pl, tel. 22 52 12 502	Data sporządzenia 12.08.2026 r. Źródło: Inicjatywa własna Nr w wykazie prac: UD449
---	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Obowiązujące przepisy dotyczące instytucji ławników nie zapewniają pełnego wykorzystania potencjału udziału czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Aktualny model udziału ławników w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości ujawnia szereg systemowych niedoskonałości, które w praktyce ograniczają efektywność tej instytucji oraz osłabiają jej znaczenie społeczne. Jest to szczególnie niepożądane w świetle wymogu wynikającego z art. 182 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w myśl którego ustawa określa udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Art. 182 Konstytucji RP ustanawia sam udział obywateli jako zasadę ustrojową, nie przesądzając jego szczegółowego modelu i pozostawiając możliwość jego dostosowywania do kolejnych etapów rozwoju demokratycznego państwa.

Ustrojodawca nie przesądził z góry jednego, niezmiennego kształtu udziału obywateli w sprawowaniu władzy sądowniczej i pozostawił przestrzeń do tego, aby wraz z rozwojem i pogłębianiem ustroju demokratycznego niepodległego państwa polskiego możliwe było przyjmowanie odmiennych, w tym coraz szerszych form obywatelskiego udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, odpowiadających aktualnemu poziomowi rozwoju kultury prawnej i politycznej społeczeństwa.

Konstytucyjne przesądzenie już w 1997 roku jednego, szczegółowego i szerokiego modelu tego udziału mogło zostać uznane za przedwczesne w realiach transformacji ustrojowej lat dziewięćdziesiątych XX w.

Dzisiaj to na ustawodawcy spoczywa odpowiedzialność za dostosowanie formy i zakresu udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości do obecnych realiów. Wymagania te stawiają przed państwem zadanie przeprowadzenia głębokiej i proobywatelskiej reformy wymiaru sprawiedliwości, której kierunkiem jest budowa obywatelskiego wymiaru sprawiedliwości.

Swoboda pozostawiona ustawodawcy przez art. 182 Konstytucji RP nie powinna być rozumiana jako przyzwolenie na marginalizowanie udziału obywateli, lecz jako zobowiązanie do nadawania tej zasadzie takiej treści, która odpowiada aktualnemu poziomowi rozwoju ustroju demokratycznego i pozwala urzeczywistnić podmiotową rolę obywateli w sprawowaniu władzy sądowniczej. Obecny zakres udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości z trudem pozwala uznać, że konstytucyjna zasada wyrażona w art. 182 Konstytucji RP jest realizowana w sposób odpowiadający jej ustrojowemu znaczeniu.

Za nieakceptowalny należy uznać stan, w którym udział czynnika obywatelskiego (w aktualnym stanie prawnym – ławników) w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości jest bardzo niewielki, również w wymiarze faktycznym. Może to bowiem niweczyć założenie ustrojowe przesądzające, że udział ten powinien być realny i przez to współkształtujący obraz polskiego sądownictwa.

Obywatele w państwie demokratycznym nie mają być wyłącznie adresatami prawa, lecz zawsze również jego twórcami, co w przypadku aplikacji prawa oznacza współudział w jego stosowaniu.

Jednym z przejawów tego stanu rzeczy jest coraz mniejsze zaangażowanie obywateli w pełnienie roli ławnika. Z danych będących w posiadaniu Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, że liczba ławników zmniejsza się niemal z roku na rok. Na kadencję 2004–2007 wybrano 43.613 osoby do udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości w charakterze ławników, natomiast w okresie 2008–2011 liczba ta zmniejszyła się do 21.933 osób, zaś w kadencji 2012–2015 do 13.933 osób. Na ostatnią kadencję, a więc na lata 2024–2027, wybrano 7.197 ławników.

Niskie zainteresowanie pełnieniem roli ławnika w ostatnich wyborach ma charakter wielowymiarowy, przy czym istotnym czynnikiem jest nieadekwatna wysokość rekompensaty. W przypadku obywateli aktywnych zawodowo udział w rozprawie wiąże się często z poniesieniem rzeczywistej straty ekonomicznej, ponieważ wypłacana rekompensata pokrywa jedynie część utraconego wynagrodzenia. W praktyce oznacza to, że obywatel, który decyduje się uczestniczyć w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, niejednokrotnie ponosi część kosztów wykonywania tej roli z własnych środków. Stanowi to szczególnie silną barierę dla osób aktywnych zawodowo, które posiadają doświadczenie społeczne i zawodowe pożądane w składach orzekających. Wspólnym mianownikiem problemów pozostaje przedmiotowe traktowanie obywateli pełniących rolę ławników. Projektowane zmiany ustrojowe i instytucjonalne zmierzają do odwrócenia tego sposobu myślenia oraz do ukształtowania modelu, w którym sędzia społeczny jest traktowany jako pełnoprawny i odpowiedzialny uczestnik sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Towarzyszy temu przekonanie, że wielu obywateli byłoby gotowych podjąć tę rolę, gdyby jej wykonywanie wiązało się z odpowiednim prestiżem, właściwymi warunkami organizacyjnymi oraz przygotowaniem merytorycznym.

Zmiana przeprowadzona ustawą z dnia 15 marca 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw doprowadziła do radykalnego ograniczenia udziału obywateli w rozpoznawaniu spraw cywilnych i karnych, bez przedstawienia dla tak daleko idącej ingerencji w konstytucyjny model sprawowania wymiaru sprawiedliwości wystarczającego uzasadnienia empirycznego ani aksjologicznego. Przedstawiona wówczas argumentacja opierała się przede wszystkim na niepopartym wynikami badań założeniu, że sąd orzekający bez udziału obywateli będzie działał szybciej i sprawniej. Nie przedstawiono analiz porównawczych, badań aktowych ani danych pozwalających wykazać, że obecność ławników stanowiła rzeczywistą przyczynę przewlekłości postępowań. Późniejsza praktyka nie potwierdziła trafności tego założenia. Ograniczeniu liczby spraw rozpoznawanych z udziałem ławników nie towarzyszyło proporcjonalne zmniejszenie liczby spraw wpływających do sądów ani skrócenie czasu trwania postępowań. Ocena zmian zachodzących w sądownictwie musi oczywiście uwzględniać równoczesne oddziaływanie wielu czynników prawnych, organizacyjnych i społecznych. Nie zidentyfikowano jednak potwierdzonej badaniami korelacji pomiędzy ograniczeniem udziału ławników a poprawą sprawności postępowań sądowych. Równie niewystarczająco udokumentowano finansowe podstawy przeprowadzonej zmiany. Formułowane wówczas twierdzenia o oszczędnościach wynikających z ograniczenia liczby ławników nie zostały poparte kalkulacją przedstawiającą metodę obliczeń, skalę przewidywanych oszczędności ani ich rzeczywiste znaczenie dla budżetu sądownictwa. Zasadniczą wadą zmian z 2007 r. było całkowite pominięcie ustrojowej i demokratycznej wartości udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Ograniczenie obecności obywateli w składach orzekających oznaczało jednocześnie dalsze zamknięcie wymiaru sprawiedliwości w obrębie struktur zawodowych. Im mniejszy jest udział obywateli w orzekaniu, tym słabszy pozostaje społeczny i pluralistyczny wymiar działalności sądów oraz ich odporność na próby podporządkowania interesom politycznym lub korporacyjnym. Szeroki udział obywateli stanowi natomiast dodatkową gwarancję niezależności instytucjonalnej sądów i niezawisłości osób uczestniczących w wydawaniu rozstrzygnięć. Tego aspektu autorzy zmian z 2007 r. nie uwzględnili. Widocznym i trwałym następstwem zmiany stała się marginalizacja obywatelskiego udziału w orzekaniu, w szczególności niemal całkowite usunięcie obywateli z rozpoznawania spraw karnych w sądach rejonowych.

Natomiast kolejne zmiany procedury cywilnej i karnej w latach 2013–2018 rozszerzyły model orzekania jednoosobowego i doprowadziły do dalszego zawężenia katalogu spraw rozpoznawanych z udziałem ławników.

Przyczyną niewysokiego zainteresowania pełnieniem obowiązków ławnika jest również brak adekwatnych do roli, ustrojowych regulacji statusu ławnika, co znajduje odzwierciedlenie w sposobie postrzegania tej instytucji, zarówno w społeczeństwie, jak i w sądach. Eliminowanie obywateli z udziału w orzekaniu zwiększa dystans między sądami a społeczeństwem, osłabia społeczną kontrolę nad wykonywaniem władzy publicznej oraz czyni wymiar sprawiedliwości bardziej podatnym na presję polityczną i korporacyjną. Szeroki udział obywateli stanowi natomiast jeden z mechanizmów wzmacniających pluralizm, niezależność instytucjonalną sądów i niezawisłość osób uczestniczących w wydawaniu rozstrzygnięć.

Celem podejmowanej inicjatywy legislacyjnej jest odbudowa roli i znaczenia obywatelskiego wymiaru sprawiedliwości. Pierwszym, istotnym krokiem są zmiany o charakterze ustrojowo-instytucjonalnym, których pozytywne przyjęcie powinno spowodować, w kolejnym kroku, poszerzenie zakresu spraw rozstrzyganych przez sądy z udziałem obywateli niebędących zawodowymi sędziami.

Istotnym zdiagnozowanym problemem jest niewystarczające upodmiotowienie ławników w polskim wymiarze sprawiedliwości. Rada do spraw Ławników przy Ministrze Sprawiedliwości wskazała na potrzebę podjęcia działań zmierzających do wzmocnienia pozycji ławników, w tym zwiększenia ich roli w sądzie oraz podkreślenia znaczenia ich udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Wiąże się to z problemem niejasnych zasad przydziału spraw ławnikom, który należy do najbardziej kontrowersyjnych zagadnień związanych z udziałem obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości w sądach powszechnych. Problem ten obejmuje również kwestię godnego traktowania ławników (dot. dostępu do sprzętu komputerowego i systemów informacji prawnej, przejrzystych zasad organizacyjnych), odpowiadającego znaczeniu pełnionej przez nich roli, oraz potrzebę wzmocnienia prestiżu udziału obywateli w orzekaniu.

Kolejnym obszarem problemowym są warunki wykonywania obowiązków ławnika, w szczególności zakres obciążeń oraz zasady rekompensaty finansowej. Obowiązujące przepisy przewidują niską wysokość rekompensaty za dzień pełnienia jedynie niektórych obowiązków ławnika, która w praktyce nie kompensuje rzeczywistych strat finansowych ponoszonych przez osoby odpowiedzialnie uczestniczące w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Aktualnie rekompensata ta wynosi 2,64% podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego, co w 2026 r. przekłada się na kwotę 230,96 zł za dzień. Kwota ta odpowiada w przybliżeniu jednodniowemu wynagrodzeniu osoby otrzymującej minimalne wynagrodzenie za pracę. Rada do spraw Ławników przy Ministrze Sprawiedliwości w uzasadnieniu do uchwały nr 4/2025 wskazała jako najodpowiedniejszy punkt odniesienia dla obliczenia wysokości rekompensaty, tak aby spełniła ona swoją funkcję, wysokość wynagrodzenia za jeden dzień roboczy obliczona od przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej ogłoszonego przez ZUS, czyli 423,98 PLN (8.903,56 PLN : 21 dni roboczych).

Ponadto zmiany wymaga obecna liczba dni orzekania przez ławników. W praktyce odnotowywane są przypadki ławników, którzy uczestniczą w orzekaniu przez 20, 30 lub więcej dni w ciągu roku, ale dotyczy to stosunkowo niewielkiej grupy ławników w konkretnych wydziałach w wybranych sądach. Tym samym osoby te w znacznym stopniu kompensują niedobory wynikające z mniejszej liczby ławników niż liczba pierwotnie zgłoszona jako zapotrzebowanie przez prezesów sądów. Wyniki przeprowadzonego badania ankietowego opinii rad ławniczych¹ wskazują, że ponad połowa rad (55%) opowiedziała się za zwiększeniem liczby dni orzecznich lub odejściem od limitu dni, a jedynie 25% za utrzymaniem obecnego poziomu obciążeń. Przy czym należy podkreślić, że zakres dużych obciążeń występujący w wybranych wydziałach sądów okręgowych i sądów rejonowych z wydziałami pracy nie

¹ Badanie ankietowe opinii rad ławniczych zostało przeprowadzone z inicjatywy Rady do spraw Ławników przy Ministrze Sprawiedliwości, we współpracy z Departamentem Kadr i Organizacji Sądów (DKO), w okresie od listopada 2025 r. do lutego 2026 r. Adresatami badania były rady ławnicze działające w sądach powszechnych. Ankieta nie miała zatem charakteru badania indywidualnych opinii poszczególnych ławników, lecz służyła poznaniu stanowisk organów samorządu ławniczego. Odpowiedzi były przekazywane w imieniu poszczególnych rad, zgodnie z przyjętym w nich sposobem wypracowywania stanowiska. Zakres badania obejmował kilka grup zagadnień dotyczących organizacji i praktycznego funkcjonowania instytucji ławnika. Pytania odnosiły się w szczególności do: składu rad ławniczych oraz podstawowych form ich aktywności; funkcjonowania stron internetowych rad ławniczych; zapewnienia ławnikom tóg; dostępności i standardu pomieszczeń przeznaczonych dla ławników oraz rad ławniczych; warunków wykonywania roli sędziego społecznego; samodoskonalenia i szkoleń sędziów społecznych; systemu przydzielania spraw ławnikom oraz oceny funkcjonowania tego systemu; liczby dni orzecznich; poszerzenia zakresu spraw rozpoznawanych z udziałem sędziów społecznych; ustanowienia Dnia Sędziego Społecznego. Badanie umożliwiło zgromadzenie informacji pochodzących bezpośrednio od rad ławniczych, a tym samym uwzględnienie doświadczeń praktycznych środowiska sędziów społecznych w diagnozie funkcjonowania tej instytucji oraz w pracach nad kierunkami jej reformy.

występuje w pozostałych sądach, gdzie ławnicy nie wyczerpują obecnego limitu dni, toteż nie widzą potrzeby zmian. Pozwala to przyjąć, że środowisko ławników wykazuje gotowość do podejmowania większych zobowiązań, niż wynika to z ustawowego limitu 12 dni orzekania w roku. Szerszy udział obywateli w wykonywaniu zadań ławników, realizowany w granicach ustawowo określonej liczby dni orzeczniczych, stanowi bowiem rozwiązanie długofalowo bardziej stabilne z punktu widzenia prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

W tym miejscu wskazać należy także, że liczba dni udziału ławników w rozprawach jest istotnie zróżnicowana w zależności od rodzaju sądu, jego struktury organizacyjnej oraz liczby rozpoznawanych spraw wymagających udziału czynnika społecznego. W większości sądów rejonowych wynosi ona od kilku dni w roku, natomiast w sądach rejonowych, w których funkcjonują wydziały pracy, a także w sądach okręgowych, nierzadko sięga kilkudziesięciu dni. W praktyce korzystanie przez prezesów sądów z kompetencji określonej w art. 170 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych ma charakter powszechny. Precyzyjne określenie skali oraz częstotliwości korzystania z tej kompetencji wymagałoby jednak przeprowadzenia odrębnego badania empirycznego, skoncentrowanego wyłącznie na tym zagadnieniu. Powyższy obszar problemowy został także zaprezentowany w raporcie Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości² mianowicie: „system sądów ławniczych wymaga reformy w zakresie zmierzającym do urealnienia udziału obywateli w sądownictwie nie tylko w wymiarze formalnym, lecz także (a może przede wszystkim) materialnym [...] konieczne wydaje się również wprowadzenie szeregu zmian w zakresie modelu wyboru ławników, ich szkolenia, wynagradzania czy funkcjonowania instytucji ochrony interesów sędziów społecznych i doskonalenia metodyki ich orzekania (samorząd ławniczy). Takie kierunki reformy jawią się jako istotne na podstawie nie tylko krytycznej analizy dogmatycznoprawnej aktualnego reżimu normatywnego regulującego ustrój sądownictwa i zasady postępowania karnego, ale przede wszystkim wyników badań empirycznych, poprzez które spróbowano zidentyfikować potrzeby i postulaty praktyków wymiaru sprawiedliwości – tak ławników, jak i sędziów zawodowych. Bez istotnych zmian podnoszących kompetencje ławników i jakość ich pracy orzeczniczej, poziom motywacji ławników czy sposób powoływania sędziów społecznych do wykonywania obowiązków nie sposób osiągnąć celu w postaci realnego wzmocnienia instytucji czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości i jej rzeczywistej roli procesowej, istotnej tak z punktu widzenia interesu państwa, jak i obywateli poddanych władzy tego państwa i jego aparatu.”.

Przydzielanie spraw ławnikom

Przydzielanie spraw ławnikom w sprawach karnych odbywa się z wykorzystaniem Systemu Losowego Przydziału Spraw (SLPS). W sprawach cywilnych stosowany jest natomiast SLPS albo zasady przydziału przyjęte w poszczególnych wydziałach.

Zidentyfikowany problem w tej kwestii dotyczy przede wszystkim niewystarczającej komunikacji pomiędzy władzami sądu i kierownictwem poszczególnych wydziałów a ławnikami. W jej ramach zasady przydziału spraw, przesłanki ich stosowania oraz sposób zapewnienia równego udziału ławników w orzekaniu nie zawsze są przedstawiane zainteresowanym w sposób pozwalający im poznać i zrozumieć funkcjonujący mechanizm. Transparentność zasad przydziału spraw stanowi jeden z fundamentów zaufania ławników do prawidłowości funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Osoba uczestnicząca w sprawowaniu władzy sądowniczej powinna mieć możliwość uzyskania jasnej informacji, według jakich reguł jest wyznaczana do rozpoznania konkretnej sprawy. Istotne jest przy tym nie tylko obiektywne przestrzeganie uczciwych zasad, lecz również istnienie po stronie sędziów społecznych uzasadnionego przekonania, że ich przydział do spraw odbywa się w sposób bezstronny, przejrzysty i wolny od arbitralności.

Podsumowanie

Projektowana regulacja zmierza do rozwiązania wskazanych problemów poprzez przebudowę modelu funkcjonowania instytucji udziału obywateli w wymiarze sprawiedliwości, w tym wzmocnienie sędziów społecznych, zapewnienie im odpowiedniego przygotowania merytorycznego oraz stworzenie bardziej adekwatnych warunków wykonywania obowiązków. Projektowane zmiany koncentrują się zatem w pierwszej kolejności na stworzeniu stabilnych i przejrzystych ram wykonywania funkcji sędziego społecznego, wzmocnieniu jego pozycji ustrojowej, uporządkowaniu zasad wyboru i funkcjonowania samorządu sędziów społecznych oraz zapewnieniu odpowiednich

² dr Kil J., dr hab. Kaczmarczyk M., dr Kwaśniak A., *Ewaluacja działalności i otoczenia normatywnego ławników orzekających w sprawach karnych w polskim wymiarze sprawiedliwości, ze szczególnym uwzględnieniem możliwych kierunków reformy*, Warszawa, 2023, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

warunków organizacyjnych i materialnych. Przyjęta sekwencja działań, obejmująca najpierw zmiany ustrojowo-instytucjonalne odpowiada wymogom racjonalnego i odpowiedzialnego kształtowania polityki prawa³.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Rekomendowanym rozwiązaniem jest nowelizacja przepisów ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie instytucji ławników.

Zmiana modelu instytucjonalnego

Projektowana zmiana zakłada reformę instytucji ławnika poprzez jej rozwinięcie w kierunku instytucji sędziego społecznego, z zachowaniem ciągłości obywatelskiego udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Zmiana ta ma nie tylko charakter terminologiczny, lecz stanowi element szerszej reformy, której celem jest wzmocnienie znaczenia udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Przyjęcie nowego nazewnictwa ma podkreślić rzeczywistą rolę tych osób w procesie orzekania oraz przyczynić się do zwiększenia prestiżu i społecznego postrzegania tej roli jako integralnej części wymiaru sprawiedliwości.

W badaniu ilościowym „Kompetencje prawne Polaków”, zrealizowanym przez IMAS International Sp. z o.o. na zlecenie Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości w grudniu 2025 r., aż 44,1% respondentów błędnie utożsamiało ławnika z osobą zasiadającą w ławie przysięgłych, mimo że instytucja taka nie występuje w polskim systemie prawnym. Kolejne 9,8% badanych uznało, że taka rola w polskim prawie w ogóle nie istnieje, natomiast 8,1% wskazało, że ławnik jest rodzajem sędziego zawodowego orzekającego w sprawach mniejszej wagi. Jedynie 38,1% respondentów prawidłowo rozpoznało ławnika jako osobę, która nie musi posiadać wykształcenia prawniczego i wspólnie z sędziami zawodowymi orzeka w wybranych sprawach sądowych. Wyniki te wskazują, że społeczne rozpoznanie rzeczywistej roli ławnika pozostaje stosunkowo niskie.

Dominujące utożsamianie ławnika z członkiem ławy przysięgłych ma również istotne znaczenie językowe. Pokazuje ono, że potoczna intuicja semantyczna wiąże nazwę „ławnik” przede wszystkim z „ławą”, nie zaś z obywatelem będącym członkiem mieszanego składu orzekającego, który wspólnie z sędzią zawodowym uczestniczy w rozpoznaniu sprawy i wydaniu rozstrzygnięcia. Obecne znaczenie tego terminu ma zatem charakter konwencyonalny, nadany mu przez ustawodawcę dla określenia instytucji odmiennej od tej, z którą nazwa ta jest najczęściej kojarzona społecznie. Samo wielowiekowe tradycyjne posługiwanie się określeniem „ławnik” nie przesądza więc o jego współczesnej komunikatywności ani o zdolności do właściwego wyrażenia ustrojowej pozycji osoby, którą oznacza.

Proponowana zmiana nazwy stanowi element szerszego procesu upodmiotowienia obywateli uczestniczących w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz adekwatnego nazwania ich roli ustrojowej. Określenie „sędzia społeczny” wskazuje, że obywatel biorący udział w orzekaniu nie jest obserwatorem, doradcą ani pomocnikiem sędziego zawodowego, lecz pełnoprawnym członkiem składu orzekającego, uczestniczącym w wykonywaniu władzy sądowniczej. Zmiana nazwy służy zatem uwidocznieniu rzeczywistego charakteru udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, nawet jeżeli nie towarzyszy jej zasadnicza przebudowa organizacyjna tej instytucji.

Przyjęcie nazwy „sędzia społeczny” pozostaje również spójne z orzecznictwem i kulturą prawną Unii Europejskiej, w których o pozycji osoby uczestniczącej w orzekaniu przesądza wykonywanie władzy orzeczniczej, a nie zawodowy charakter sprawowanego urzędu. Z tej perspektywy określenie „sędzia społeczny” trafniej niż dotychczasowa nazwa oddaje ustrojową rolę obywatela uczestniczącego w wydawaniu orzeczeń.

Określenie „sędzia społeczny” nie jest przy tym terminem nowym, utworzonym na potrzeby projektowanej regulacji. Występuje ono w polskim języku prawniczym i doktrynie co najmniej od lat sześćdziesiątych XX w., a następnie było wykorzystywane w literaturze naukowej, praktyce instytucjonalnej i debacie publicznej jako określenie ławnika odwołujące się bezpośrednio do jego rzeczywistej roli w składzie orzekającym.

Istotnym argumentem pozostaje ponadto stanowisko samych interesariuszy projektowanej regulacji. Dwa stowarzyszenia reprezentujące środowisko ławnicze – Stowarzyszenie Ławników Polskich oraz Krajowa Rada Sędziów Społecznych – mają wpisane do swoich statutów dążenie do zastąpienia nazwy „ławnik” określeniem „sędzia

³ Szczegółowe kierunki poszerzenia udziału obywateli w orzekaniu, wraz z uzasadnieniem proponowanych rozwiązań, zostały przedstawione w uchwałach nr 10–14 z 2025 r. Rady do spraw Ławników przy Ministrze Sprawiedliwości, dotyczących rozszerzenia kognicji w postępowaniu karnym, w sprawach z zakresu prawa pracy i prawa rodzinnego oraz w innych sprawach, w których udział doświadczenia społecznego może wzmocniać jakość i demokratyczną legitymizację orzekania.

społeczny”. Projektowana zmiana wychodzi zatem naprzeciw jednemu z podstawowych postulatów formułowanych przez środowisko obywateli bezpośrednio uczestniczących w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Zmiana ta pozostaje również zgodna ze stanowiskiem Rady do spraw Ławników przy Ministrze Sprawiedliwości, która już w jednej ze swoich pierwszych uchwał – uchwale nr 3/2025 – zarekomendowała zastąpienie ustawowej nazwy „ławnik” określeniem „sędzia społeczny”.

Wzmocnienie pozycji ustrojowej i organizacyjnej sędziów społecznych

Projekt przewiduje wzmocnienie pozycji sędziów społecznych w strukturze organizacyjnej sądownictwa, w szczególności poprzez:

- wzmocnienie podmiotowości dotychczasowego samorządu ławniczego poprzez nadanie mu formy samorządu sędziów społecznych oraz określenie rady sędziów społecznych jako jego organu.

Do jej głównych zadań należeć będzie:

- 1) reprezentowanie sędziów społecznych sądu;
- 2) współdziałanie z prezesem sądu w zakresie organizacji wykonywania czynności sędziów społecznych, w tym w zakresie przydziału sędziów społecznych do wydziałów sądu i określania zasad przydzielania sędziów społecznych do spraw;
- 3) współdziałanie z prezesem sądu w zakresie podjęcia działań zmierzających do odwołania sędziego społecznego;
- 4) podejmowanie działań służących podnoszeniu poziomu wiedzy, umiejętności i kompetencji sędziów społecznych, w tym współdziałanie z prezesem sądu w zakresie określania potrzeb szkoleniowych sędziów społecznych oraz udzielania sędziom społecznym informacji dotyczących organizacji wykonywania czynności i zasad etyki sędziego społecznego;
- 5) podejmowanie działań mających na celu integrowanie sędziów społecznych danego sądu, a także współdziałanie z prezesem sądu w celu integrowania ich z sędziami oraz pozostałymi pracownikami sądu, w tym w zakresie organizacji narad sędziów i sędziów społecznych;
- 6) wydawanie opinii w sprawach przedłożonych przez prezesa sądu;
- 7) uchwalanie regulaminu pracy rady sędziów społecznych;
- 8) podejmowanie działań edukacyjnych dotyczących instytucji sędziego społecznego oraz współdziałanie w szczególności z władzami samorządowymi i otoczeniem społecznym w zakresie upowszechniania zasady udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości;
- 9) podejmowanie współpracy z innymi radami sędziów społecznych w sądach powszechnych.

Kadencja rady sędziów społecznych będzie trwała rok kalendarzowy.

Wybór członków rady sędziów społecznych będzie dokonywany na zebraniu sędziów społecznych zwołanym przez prezesa sądu po wyborach sędziów społecznych przeprowadzonych w danym roku, a w przypadku gdy w danym roku nie dokonano wyboru sędziów społecznych – nie później niż do 15 grudnia. Bierne i czynne prawo wyborcze w wyborach członków rady sędziów społecznych przysługiwać będzie sędziom społecznym danego sądu, w tym sędziom społecznym wybranym w danym roku, po złożeniu przez nich ślubowania, z wyłączeniem sędziów społecznych, których kadencja upływa z końcem danego roku;

- zobowiązanie prezesa sądu okręgowego oraz prezesa sądu rejonowego do współdziałania z radą sędziów społecznych sądu oraz zapewnienia jej warunków niezbędnych do wykonywania jej zadań;
- wzmocnienie relacji między sądami a samorządem terytorialnym poprzez obowiązek corocznego przedstawiania przez prezesów sądów okręgowych i rejonowych informacji o funkcjonowaniu sądu, w tym w zakresie dotyczącym sędziów społecznych (a także sprawności postępowań sądowych oraz potrzebach organizacyjnych sądu);
- wprowadzenie mechanizmów zwiększających transparentność przydziału sędziów społecznych do wydziałów, w tym poprzez jednoznaczne uregulowanie możliwości zmiany przydziału sędziego społecznego do wydziału sądu, z jednoczesnym uregulowaniem, że od decyzji prezesa sądu w tym przedmiocie sędziemu społecznemu będzie przysługiwać odwołanie do kolegium właściwego sądu okręgowego.

Wskazać należy, że praktyka w tym zakresie pozostaje zróżnicowana. Co do zasady dopuszcza się zmianę przydziału pomiędzy wydziałem karnym a wydziałem cywilnym tego samego sądu. Możliwość ta nie obejmuje natomiast przeniesienia do wydziału pracy, ponieważ wybór sędziów społecznych do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy odbywa się odrębnie, ze wskazaniem tego wydziału przez radę gminy.

Celem projektowanej regulacji jest normatywne uporządkowanie tej materii oraz zapewnienie większej przejrzystości zasad podejmowania przez prezesa sądu decyzji o zmianie przydziału. Jednoznaczne określenie podstaw i przesłanek takiej decyzji zwiększy pewność prawa, przewidywalność praktyki organizacyjnej sądów oraz transparentność sytuacji prawnej sędziów społecznych;

- uregulowanie zasad wydawania sędziom społecznym legitymacji służbowych.

Upodmiotowienie rad sędziów społecznych może przyczynić się do lepszej komunikacji między środowiskiem sędziów społecznych a kierownictwem sądów. Rady sędziów społecznych, jako bardziej aktywny partner instytucjonalny, mogą sygnalizować problemy organizacyjne, wspierać przepływ informacji, integrować sędziów społecznych oraz promować standardy rzetelnego wykonywania obowiązków. Z punktu widzenia sprawności sądów oznacza to możliwość wcześniejszego identyfikowania i rozwiązywania problemów związanych z udziałem sędziów społecznych w orzekaniu, zanim przełożą się one na organizację wokandy lub przebieg postępowań.

Nowy model naboru i wyboru sędziów społecznych

Projekt wprowadza zmiany w zakresie naboru kandydatów oraz procedury wyboru sędziów społecznych zmierzające do zwiększenia przejrzystości i jakości tego procesu, poprzez:

- Wprowadzenie systemu corocznych wyborów (najpóźniej we wrześniu) umożliwiających płynne uzupełnianie kadry sędziów społecznych dostosowane do potrzeb sądów.

W procesie wyborczym istotną rolę odgrywać będzie zespół opiniujący kandydatów powoływany przez radę gminy, który po przeprowadzeniu rozmów z kandydatami (wymagane będzie osobiste stawienie się na posiedzeniu zespołu) przedstawi na sesji rady gminy swoją opinię o kandydatach, w szczególności w zakresie spełnienia przez nich wymogów określonych w ustawie oraz ich walorów etycznych i intelektualnych. Opinia negatywna będzie wymagała pisemnego uzasadnienia.

W skład tego zespołu będą wchodzić w szczególności:

- 1) radni gminy;
- 2) sędzia lub sędzia w stanie spoczynku, mający doświadczenie w orzekaniu w składach z sędziami społecznymi, wskazany przez prezesa sądu okręgowego;
- 3) sędzia społeczny wskazany przez radę sędziów społecznych sądu rejonowego lub sądu okręgowego, niebędący kandydatem;
- 4) przedstawiciele organizacji pozarządowych, organizacji pracodawców i związków zawodowych.

Zgodnie z projektowanymi przepisami opinia zespołu o kandydacie na sędziego społecznego ma charakter niewiążący dla członków rady gminy. Nie przesądza ona zatem o wyniku wyboru, lecz dostarcza radzie gminy informacji wspierających podjęcie decyzji. Kompetencja do dokonania wyboru oraz związana z nią odpowiedzialność pozostają w całości po stronie rady gminy.

W projekcie przyjęto rozwiązanie pozostawiające radzie gminy możliwość poszerzenia składu zespołu opiniującego o dodatkowych interesariuszy, bez określania ich w formie zamkniętego i jednolitego dla wszystkich gmin katalogu. Według stanu na 1 stycznia 2026 r. w Polsce funkcjonuje 2479 gmin, zróżnicowanych pod względem wielkości, struktury społecznej, zasobów instytucjonalnych oraz form aktywności obywatelskiej. W poszczególnych wspólnotach samorządowych mogą zatem działać różne podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie i instytucje publiczne, których udział w pracach zespołu może wzbogacić proces opiniowania kandydatów. Pozostawiona radzie gminy swoboda doboru dodatkowych członków zespołu ma charakter zamierzony i służy dostosowaniu jego składu do lokalnych uwarunkowań oraz rozpoznanych w danej wspólnotcie zasobów wiedzy i doświadczenia. Dyskrecjonalność ta dotyczy wyłącznie ukształtowania składu zespołu opiniującego i nie zmienia charakteru jego opinii ani odpowiedzialności rady gminy za ostateczny wybór sędziów społecznych.

- Doprecyzowanie procedury zgłaszania kandydatów, w tym terminów i wymogów formalnych, wprowadzając także obowiązek składania oświadczeń pod rygorem odpowiedzialności karnej.

W projekcie określono długość kadencji sędziego społecznego (4 lata). Wskazano także, że kadencja sędziego społecznego ulegnie zakończeniu z dniem ukończenia przez niego 74. roku życia. Po zakończeniu kadencji sędzia społeczny będzie mógł brać udział jedynie w rozpoznawaniu sprawy rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia.

- Zmianę terminu zgłaszania kandydatów na sędziów społecznych – kandydatów będą mogli zgłaszać radom gmin prezesi właściwych sądów, stowarzyszenia, inne organizacje społeczne i zawodowe, zarejestrowane na podstawie przepisów prawa, z wyłączeniem partii politycznych, oraz co najmniej pięćdziesięciu obywateli mających czynne prawo wyborcze, zamieszkujących stale na terenie gminy dokonującej wyboru, w terminie do dnia 31 marca (obecnie 30 czerwca ostatniego roku kadencji).

Projektowane zmiany dotyczące sposobu wyboru sędziów społecznych, w tym w szczególności wprowadzenie rozmów komisji kwalifikacyjnych z kandydatami powinny przyczynić się do lepszego i mniej przypadkowego niż obecnie doboru obywateli do pełnienia roli sędziego społecznego. Bardziej pogłębiona ocena kandydatów pozwoli na skuteczniejsze ustalenie ich motywacji, dyspozycyjności, predyspozycji osobistych oraz rozumienia odpowiedzialności związanej z udziałem w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Z punktu widzenia sprawności sądów ma to znaczenie podstawowe, ponieważ do składów orzekających będą mogły trafiać osoby bardziej świadome swojej roli, bardziej dyspozycyjne i lepiej przygotowane do systematycznego wykonywania powierzonych im obowiązków. Taki dobór kandydatów powinien ograniczać ryzyko problemów organizacyjnych związanych z nieobecnościami, niskim zaangażowaniem lub niewystarczającym rozumieniem roli sędziego społecznego w postępowaniu.

System corocznych wyborów sędziów społecznych umożliwi elastyczne dostosowywanie liczby wybieranych osób do zapotrzebowania zgłaszanego przez prezesów sądów. Przyjmuje się regularne przeprowadzanie wyborów w każdym roku, przy czym ich zakres będzie każdorazowo odpowiadał rzeczywistym potrzebom poszczególnych sądów. **Coroczność wyborów nie oznacza zatem obowiązku wybierania sędziów społecznych w sytuacji, w której nie występuje zapotrzebowanie na zwiększenie ich liczby.**

Rozłożenie procesu wyboru na poszczególne lata czteroletniego okresu pozwoli równomiernie rozłożyć obciążenia organizacyjne nakładane na gminy. Stworzy również warunki do prowadzenia lepiej przygotowanej kampanii informacyjnej oraz bardziej dojrzałego i pogłębionego procesu oceny kandydatów na sędziów społecznych.

Wprowadzenie corocznego cyklu wyborczego pozwoli również uniknąć konieczności organizowania odrębnych wyborów uzupełniających w przypadku pojawienia się dodatkowego zapotrzebowania na sędziów społecznych, wynikającego z organizacji i toku pracy sądu. Zapotrzebowanie będzie mogło zostać uwzględnione w najbliższej regularnej procedurze wyborczej, co zwiększy elastyczność systemu oraz ograniczy dodatkowe obciążenia organizacyjne po stronie gmin i sądów.

Wprowadzenie systemu corocznych wyborów nie zmienia organu właściwego do dokonania wyboru sędziów społecznych. Organem odpowiedzialnym za ostateczny wybór pozostaje rada gminy. Poszerzenie składu zespołu przygotowującego rekomendacje dotyczące kandydatów nie zmienia charakteru tej odpowiedzialności ani nie prowadzi do przeniesienia kompetencji wyborczej na inny podmiot. Zespół uczestniczy w przygotowaniu procesu wyboru i przedstawia rekomendacje, natomiast decyzję o wyborze podejmuje rada gminy.

Modyfikacja warunków wykonywania zadań sędziego społecznego

Projekt doprecyzowuje warunki wykonywania zadań sędziego społecznego, w tym:

- rozszerza katalog przesłanek wyłączających możliwość sprawowania wymiaru sprawiedliwości w charakterze sędziego społecznego (złożenia przez prezesa sądu wniosku o odwołanie sędziego społecznego – do czasu podjęcia przez radę gminy uchwały w przedmiocie odwołania; wykonywania zadań służbowych przez żołnierza w czynnej służbie wojskowej innej niż zawodowa służba wojskowa);
- dookreśla zasady wygasania mandatu, tj. wskazuje przypadki:

- a) prawomocnego skazania za przestępstwo, przestępstwo skarbowe, wykroczenie lub wykroczenie skarbowe;
 - b) utraty obywatelstwa polskiego;
 - c) zaistnienia okoliczności wskazanej w art. 159 § 1, tj. wykonywania zawodu lub funkcji niepołączalnych z obywatelskim sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości;
 - d) zrzeczenia się mandatu;
 - e) odwołania sędziego społecznego przez radę gminy w określonym przepisami trybie;
- wprowadza obowiązki informacyjne, które mają zapewnić ujawnianie okoliczności mogących wpływać na bezstronność sędziego społecznego, tj. sędzia społeczny będzie zobowiązany niezwłocznie zawiadomić prezesa sądu o toczącej się sprawie sądowej, w której występuje jako strona lub uczestnik postępowania;
- zwiększa liczbę dni z 12 do 20 w ciągu roku, w których sędzia społeczny będzie mógł być wyznaczony do udziału w rozprawach. Rozwiązanie to ma znaczenie przede wszystkim organizacyjno-administracyjne. Ograniczy ono konieczność każdorazowego przygotowywania przez prezesów sądów pism uzasadniających potrzebę zwiększenia liczby dni orzeczniczych poszczególnych sędziów społecznych. Tym samym może odciążyć prezesów sądów oraz administrację sądową od czynności o charakterze formalnym, a jednocześnie ułatwić bardziej elastyczne planowanie udziału sędziów społecznych w rozprawach. W praktyce powinno to sprzyjać sprawniejszemu układowi wokand i zmniejszać ryzyko problemów organizacyjnych w wydziałach, w których udział sędziów społecznych jest ustawowo wymagany.

Wzmocnienie kompetencji sędziów społecznych uczestniczących w orzekaniu

Istotnym elementem projektu jest podniesienie poziomu przygotowania i kompetencji osób uczestniczących w orzekaniu. W tym celu wprowadzono obowiązek udziału w szkoleniach organizowanych przez sądy. Proponuje się, że sędzia społeczny będzie zobowiązany do udziału w 4 jednodniowych szkoleniach rocznie.

Zakłada się, że wysokość rekompensaty dla sędziego społecznego wyniesie za każdy dzień wykonywania czynności tj. udział w rozprawie lub posiedzeniu, uczestnictwo w naradzie nad wyrokiem; sporządzanie uzasadnienia; uczestnictwo w posiedzeniu rady sędziów społecznych, jeżeli został do niej wybrany – 4,5% podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego, o której mowa w art. 91 § 1 u.s.p.

Uzasadnienie proponowanej wysokości rekompensaty opiera się na założeniu, że udział obywatela w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości nie powinien prowadzić do ponoszenia przez niego nieproporcjonalnego ciężaru ekonomicznego. Rekompensata nie stanowi wynagrodzenia odpowiadającego odpowiedzialności związanej z uczestnictwem w wydawaniu orzeczeń, lecz służy wyrównaniu ekonomicznych następstw przeznaczenia dnia aktywności zawodowej lub osobistej na wykonywanie obowiązków sędziego społecznego.

Odniesienie wysokości rekompensaty do podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego zapewnia zachowanie jej realnej wartości bez konieczności każdorazowego określania kwoty nominalnej. Poziom 4,5% pozwala zarazem na odpowiednie usytuowanie rekompensaty na tle wynagrodzeń w gospodarce narodowej oraz rekompensat związanych z innymi formami uczestnictwa obywateli w wykonywaniu zadań publicznych, z uwzględnieniem szczególnego charakteru odpowiedzialności wynikającej z udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Podwyższenie rekompensaty służy również ograniczeniu ekonomicznych barier dostępu do roli sędziego społecznego. Jej wysokość nie powinna prowadzić do sytuacji, w której rzeczywisty udział w orzekaniu pozostaje dostępny przede wszystkim dla osób nieaktywnych zawodowo albo osób, których sytuacja materialna pozwala na ponoszenie kosztów wykonywania tej roli. Odpowiedni poziom rekompensaty wspiera tym samym społeczną i zawodową różnorodność środowiska sędziów społecznych, a w konsekwencji reprezentatywność obywatelskiego udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Budowa nowego systemu szkoleń dla sędziów społecznych będzie miało szczególne znaczenie dla sprawności sądów, ponieważ lepsze przygotowanie sędziów społecznych może bezpośrednio wpływać na jakość i tempo pracy składów orzekających. Obowiązkowy model szkoleniowy pozwoli zapewnić bardziej jednolity standard przygotowania sędziów społecznych w skali kraju, a zarazem odpowiada na postulaty środowiska sędziów społecznych, które od lat wskazuje na potrzebę zwiększenia kompetencji sędziów społecznych poprzez rozbudowane szkolenia.

Po pierwsze, na płaszczyźnie merytorycznej szkolenia powinny przygotowywać sędziów społecznych do udziału w rozpoznawaniu określonych typów spraw, w których zasiadają oni w składach orzekających. Lepsze przygotowanie w tym zakresie może przełożyć się na sprawniejsze zapoznawanie się z problematyką sprawy, bardziej świadomy udział w analizie materiału dowodowego oraz pełniejsze uczestnictwo w naradzie sędziowskiej.

Po drugie, na płaszczyźnie ogólnoinstytucjonalnej szkolenia powinny służyć lepszemu zrozumieniu przez sędziów społecznych ich miejsca w sądzie, zasad współpracy w składzie orzekającym, znaczenia obowiązkowości, dyspozycyjności oraz odpowiedzialności za prawidłowy przebieg postępowania. Z perspektywy sprawności sądów ma to znaczenie praktyczne, ponieważ ogranicza ryzyko sytuacji, w których podstawowe kwestie organizacyjne, proceduralne lub dotyczące roli sędziego społecznego muszą być wyjaśniane dopiero na etapie konkretnej sprawy. Im wyższy poziom ogólnego przygotowania sędziego społecznego, tym sprawniej może przebiegać współpraca w składzie orzekającym oraz organizacja posiedzeń i rozpraw.

Po trzecie, na płaszczyźnie normatywno-etycznej szkolenia powinny być powiązane z planowaną budową kodeksu etycznego sędziego społecznego oraz standardów wykonywania powierzonych obowiązków.

Rozwiązania te mogą zwiększyć zainteresowanie pełnieniem roli sędziego społecznego w najbliższych wyborach, a także poprawić rzeczywistą dyspozycyjność osób już wybranych. Ma to bezpośrednie znaczenie organizacyjne: liczniejsza, bardziej stabilna i bardziej dyspozycyjna grupa sędziów społecznych ułatwia planowanie składów orzekających, wyznaczanie terminów rozpraw oraz zapewnienie ciągłości rozpoznawania spraw.

Instrumenty motywacyjne

Uzupełnieniem zmian są rozwiązania o charakterze motywacyjnym i wizerunkowym. Projekt przewiduje ustanowienie dnia 14 czerwca Dniem Sędziego Społecznego oraz wprowadzenie odznaczenia w postaci Medalu „Za zasługi na rzecz udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości”. Instrumenty te mają sprzyjać budowaniu prestiżu instytucji sędziego społecznego oraz wzmacniać jej społeczne znaczenie. Medal nadawał będzie Minister Sprawiedliwości z własnej inicjatywy lub na wniosek uprawnionych podmiotów.

Rozwiązania te nie mają wyłącznie charakteru symbolicznego. Mogą one wzmacniać poczucie odpowiedzialności, prestiż i identyfikację z wykonywanymi zadaniami, a przez to zwiększać zaangażowanie, obowiązkowość i dyspozycyjność osób uczestniczących w orzekaniu. W praktyce może to przełożyć się na bardziej stabilny udział sędziów społecznych w pracy sądów, łatwiejsze planowanie składów orzekających oraz ograniczenie problemów organizacyjnych związanych z zapewnieniem obsady rozpraw.

Przepisy przejściowe

Projekt ustawy przewiduje, że ławnicy wybrani na podstawie dotychczasowych przepisów i które przed wejściem w życie nowych regulacji złożyły ślubowanie oraz zostały wpisane na listę ławników, z mocy prawa stają się sędziami społecznymi. Zapewni to ciągłość wykonywania zadań przez ławnika i wyeliminuje konieczność ponownego przeprowadzania wyborów.

W okresie przejściowym, przez określony w ustawie czas od dnia jej wejścia w życie, przewidziano możliwość uzupełniania składu sędziów społecznych. W sytuacji zmniejszenia liczby tych osób w trakcie kadencji prezes sądu będzie mógł wystąpić do właściwej rady gminy z wnioskiem o przeprowadzenie wyborów uzupełniających. Rada gminy będzie zobowiązana przeprowadzić takie wybory w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania wniosku, stosując już nowe przepisy. Mandaty osób wybranych w trybie uzupełniającym wygasną jednocześnie z końcem kadencji całego składu sędziów społecznych danego sądu, wybranego według wcześniejszych regulacji.

Projekt zapewnia również ciągłość obowiązywania aktów wykonawczych wydanych na podstawie dotychczasowych przepisów. Zachowują one moc do czasu wydania nowych aktów wykonawczych, jednak nie dłużej niż przez 12 miesięcy (w przypadku przepisów dotyczących wyboru sędziów społecznych) oraz 3 miesiące (w zakresie przepisów dotyczących rad ławniczych) od dnia wejścia w życie ustawy.

Dotychczasowe rady ławnicze przekształcają się w rady sędziów społecznych. Zachowują one ciągłość działania, a ich kadencja trwa do czasu zakończenia kadencji sędziów społecznych, którzy zostali do nich wybrani.

Wprowadzone rozwiązania mają na celu zapewnienie płynnego przejścia od dotychczasowego modelu ławników do nowej instytucji sędziów społecznych, bez zakłócania funkcjonowania sądów.

Ogólne znaczenie projektowanych zmian dla sprawności sądów

Projektowane zmiany mogą oddziaływać na sprawność sądów zarówno w wymiarze organizacyjnym, jak i jakościowym. Ich znaczenie nie ogranicza się wyłącznie do zwiększenia liczby dostępnych sędziów społecznych lub liczby dni ich udziału w orzekaniu. Istotą projektowanych rozwiązań jest stworzenie bardziej stabilnego, lepiej przygotowanego i bardziej zaangażowanego korpusu sędziów społecznych, co może bezpośrednio przełożyć się na sprawniejsze prowadzenie postępowań sądowych.

Projektowane rozwiązania mogą pozytywnie oddziaływać na sprawność sądów przede wszystkim poprzez lepszy dobór kandydatów, wprowadzenie obowiązkowego systemu szkoleń, podniesienie kompetencji merytorycznych, organizacyjnych i etycznych sędziów społecznych, zwiększenie prestiżu sędziów społecznych, wzmocnienie rad sędziów społecznych, poprawę dyspozycyjności osób uczestniczących w orzekaniu oraz ograniczenie obciążeń administracyjnych związanych z organizacją ich pracy. W efekcie projektowane zmiany mogą prowadzić do bardziej przewidywalnego, stabilnego i sprawnego udziału czynnika społecznego w pracy sądów.

Dodatkowe informacje

Projekt nie będzie bezpośrednio oddziaływał na instytucję ławników Sądu Najwyższego, która została uregulowana w odrębnej ustawie. Zakres projektowanej nowelizacji obejmuje instytucję sędziów społecznych w sądach powszechnych, dlatego rozwiązania odnoszące się do ławników Sądu Najwyższego pozostają poza bezpośrednim zakresem prowadzonych prac legislacyjnych.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Udział społeczeństwa w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości w innych systemach prawnych⁴

Zgodnie z art. 142 Konstytucji Republiki Serbii w rozprawach uczestniczą sędziowie i ławnicy w sposób i na zasadach określonych ustawą.

W Portugalii udział czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości określa art. 207 ustawy zasadniczej, zgodnie z którym ława przysięgłych bierze udział w sądeniu ciężkich przestępstw, z wyjątkiem terroryzmu i wysoko zorganizowanej przestępczości, w przypadkach i w składzie określonym w ustawie, w szczególności na żądanie oskarżyciela lub oskarżonego (ust. 1). Ustawa może określić udział sędziów społecznych w sądeniu spraw dotyczących pracy, przestępstw przeciwko zdrowiu publicznemu, drobnych przestępstw, wykonywania kar lub w innych przypadkach, w których uzasadnione jest szczególne rozważenie naruszonych wartości społecznych (ust. 2). Ustawa może określić również udział asesorów posiadających kwalifikacje techniczne do sądenia określonych materii (ust. 3).

Według art. 91 ust. 1 austriackiej ustawy zasadniczej naród współdziała w wymierzaniu sprawiedliwości. Zasada ta obejmuje w szczególności sprawy karne, ponieważ w przypadkach przestępstw zagrożonych surowymi karami określonymi w ustawie, jak również w przypadkach wszystkich przestępstw i występków politycznych, o winie oskarżonego orzekają sędziowie przysięgli (ust. 2). W postępowaniu karnym w sprawach o inne czyny zagrożone karą uczestniczą ławnicy, w przypadku wymierzania kary przekraczającej określoną w ustawie wysokość (ust. 3).

W myśl art. 103 Konstytucji Republiki Macedonii ławnicy nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności za poglądy i decyzje wyrażone w toku postępowania sądowego. Regulacja ta ustanawia immunitet ławniczy, obcy rodzimemu prawodawstwu.

Konstytucja Hiszpanii z dnia 27 grudnia 1978 r. w art. 125 przewiduje, że obywatele mogą występować ze skargą obywatelską oraz uczestniczyć w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości jako członkowie ławy przysięgłych w procesach karnych, w formie i wypadkach określonych przez ustawę, jak również mogą uczestniczyć w sądach opartych na prawie zwyczajowym i tradycji.

⁴ dr Kil J., dr hab. Kaczmarczyk M., dr Kwaśniak A., *Ewaluacja działalności i otoczenia normatywnego ławników orzekających w sprawach karnych w polskim wymiarze sprawiedliwości, ze szczególnym uwzględnieniem możliwych kierunków reformy*, Warszawa, 2023, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Zasadę udziału czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości przewidział również ustrojodawca gruziński. Według art. 82 ust. 5 ustawy zasadniczej w sądach powszechnych sprawy rozpatrywane są z udziałem ławy przysięgłych w zakresie i trybie przewidzianym w ustawie.

Zgodnie z art. 97 ust. 1 Konstytucji Grecji z dnia 9 czerwca 1975 r. w sprawach o zbrodnie i przestępstwa polityczne orzekają sądy karne mieszane, składające się z sędziów orzekających i sędziów przysięgłych, zgodnie z postanowieniami ustawy. Orzeczenia tych sądów podlegają procedurze odwoławczej określonej w ustawie.

W art. 65 ust. 2 Konstytucji Królestwa Danii przewidziano, że w postępowaniu karnym uczestniczą ławnicy. Sprawy i formę, w jakich udział taki ma miejsce, a w szczególności, które sprawy karne rozpatrywane są z udziałem ławników, określi ustawa. Zgodnie z art. 94 ust. 2 czeskiej ustawy zasadniczej ustawa może określić, w jakich sprawach i w jakim trybie, oprócz sędziów, biorą udział w orzekaniu także inni obywatele.

W myśl art. 150 belgijskiej ustawy zasadniczej ławnicy ustanawiani są we wszystkich sprawach karnych oraz w sprawach o przestępstwa polityczne i prasowe, z wyjątkiem przestępstw prasowych inspirowanych rasizmem lub ksenofobią. W państwie tym funkcjonują również sądy pokoju.

W większości europejskich porządków konstytucyjnych można zatem odnaleźć zasadę udziału społeczeństwa w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Ławnicy	7197 osób w sądach powszechnych 177 osób w izbach morskich	Informacja ogólnodostępna	Odejście od dotychczasowej instytucji ławnika poprzez wprowadzenie instytucji sędziego społecznego. Z mocy prawa osoby te staną się sędziami społecznymi, co zapewni ciągłość wykonywania powierzonych im zadań.
Sędziowie społeczni			Zmieniono warunki udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości w charakterze sędziego społecznego, w tym: – rozszerzono katalog przesłanek wyłączających możliwość wykonywania zadań sędziego społecznego; – dookreślono zasady wygasania mandatu. Zwiększono liczbę dni z 12 do 20 w ciągu roku, w których sędzia społeczny będzie mógł być wyznaczony do udziału w rozprawach. Wprowadzono obowiązek udziału w szkoleniach organizowanych przez sądy – 4 razy rocznie. Wybory na sędziów społecznych odbywać się będą co roku, najpóźniej we wrześniu.
Rady ławnicze	365⁵	Informacja ogólnodostępna	Rady ławnicze przekształcą się w rady sędziów społecznych z zachowaniem ciągłości działania, a ich kadencja będzie trwała do czasu zakończenia kadencji sędziów społecznych, którzy zostali do nich wybrani.
Rada sędziów społecznych			Nowy organ samorządu sędziów społecznych, który będzie odpowiadał m.in. za: — reprezentowanie sędziów społecznych,

⁵W jednym sądzie rejonowym w Polsce nie powołuje się ławników, gdyż w zakres spraw rozpatrywanych w sądzie nie wchodzi sprawy z ławnikami.

			— współdziałanie z prezesem sądu przy organizacji pracy (w tym przydział spraw), — opiniowanie istotnych kwestii organizacyjnych, — inicjowanie działań szkoleniowych oraz integracyjnych. Kadencja rady sędziów społecznych będzie trwała rok kalendarzowy.
Prezesi sądów powszechnych	319 – sądy rejonowe 47 – sądy okręgowe	Informacja ogólnodostępna	Zakres obowiązków prezesów sądów ulega rozszerzeniu. Prezes sądu okręgowego w sądzie okręgowym a prezes sądu rejonowego w sądzie rejonowym będą współdziałać z radą sędziów społecznych tego sądu oraz zapewnią jej warunki wykonywania zadań na określonych zasadach. Prezes sądu rejonowego na sesji rady gminy albo rady miasta, których obszar lub część obszaru są objęte obszarem właściwości sądu, a prezes sądu okręgowego na sesji rady powiatu albo rady miasta na prawach powiatu, na obszarze którego znajduje się siedziba sądu, będą przedstawiać raz w roku informację o funkcjonowaniu sądu, którym kierują, w szczególności w zakresie dotyczącym sędziów społecznych, sprawności postępowań sądowych oraz potrzeb organizacyjnych sądu. Prezes sądu okręgowego przekazywał będzie ponadto, w formie pisemnej, informację o funkcjonowaniu sądu, którym kieruje, radzie gminy albo radzie miasta, których obszar lub część obszaru są objęte obszarem właściwości sądu okręgowego, oraz radzie powiatu albo radzie miasta na prawach powiatu, których obszar albo część obszaru są objęte obszarem właściwości sądu okręgowego. Informacja o funkcjonowaniu sądu będzie udostępniana także w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej sądu. Prezes sądu będzie mógł zmienić przydział sędziego społecznego do wydziału sądu. Od decyzji prezesa sądu sędziemu społecznemu będzie przysługiwało odwołanie do kolegium właściwego sądu okręgowego. Nałożono obowiązek organizowania szkoleń dla sędziów społecznych.
Gminy	2 479	Informacja ogólnodostępna	Nowe obowiązki związane z coroczną procedurą wyboru sędziów społecznych. Rada gminy będzie mogła przeprowadzać uzupełniające wybory sędziów społecznych na podstawie przepisów ustawy w terminie 3

			miesiący od dnia otrzymania wniosku prezesa sądu. Przed przystąpieniem do wyborów rada gminy powoływać będzie zespół, który po wysłuchaniu zgłoszonych kandydatów przedstawia na sesji rady gminy swoją opinię o kandydatach, w szczególności w zakresie spełnienia przez nich wymogów określonych w ustawie oraz ich walorów etycznych i intelektualnych. W skład tego zespołu będą mogli wchodzić m.in. radni gminy. Rada gminy przysłać będzie prezesom właściwych sądów, najpóźniej do końca września, listę wybranych sędziów społecznych oraz listę wybranych sędziów społecznych do orzekania w sprawach z zakresu prawa pracy, wraz z kartami zgłoszenia i dołączonymi do nich dokumentami Rada gminy, która wybrała sędziego społecznego, stwierdzać będzie wygaśnięcie mandatu z określonych przyczyn, w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu przesłanki powodującej wygaśnięcie mandatu i informuje o tym prezesa właściwego sądu oraz sędziego społecznego. Rada gminy może złożyć wniosek o nadanie medalu za zasługi.
Podmioty zgłaszające kandydatów	brak danych	brak danych	Projekt porządkuje procedurę zgłaszania kandydatów (terminy, wymogi formalne, oświadczenia).
Minister Sprawiedliwości	1	—	Obowiązek określenia, w drodze rozporządzenia: – sposobu wyboru, składu i sposobu działania rady sędziów społecznych; – wzoru legitymacji służbowej sędziego społecznego; – wzoru odznaki Medalu oraz miniatury Medalu, – sposób i tryb nadawania Medalu, – wzoru legitymacji potwierdzającej nadanie Medalu, – sposobu noszenia odznaki Medalu oraz miniatury Medalu – z uwzględnieniem stopni Medalu i konieczności zapewnienia sprawności postępowania w sprawach o nadanie Medalu, a także uroczystego wręczenia i godnego noszenia odznaki Medalu oraz jego miniatury

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji w zakładce Rządowy Proces Legislacyjny zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2026 r. poz. 404) oraz stosownie do wymogów

Projekt został przekazany do zaopiniowania:
Krajowej Radzie Sądownictwa,
Prezesom Sądów Apelacyjnych,
Prezesom Wojskowych Sądów Okręgowych,
Przewodniczącym Izb Morskich,
Rzecznikowi Praw Obywatelskich,
Sądowi Najwyższemu,
Radzie ds. Ławników przy Ministrze Sprawiedliwości,
a nadto następującym podmiotom:
Rada Dialogu Społecznego,
Niezależny Samorządowy Związek Zawodowy „Solidarność”,
Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych,
Forum Związków Zawodowych,
Związek Pracodawców Business Centre Club,
Federacja Przedsiębiorców Polskich,
Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej,
Konfederacja Lewiatan,
Związek Rzemiosła Polskiego,
Związek Przedsiębiorców i Pracodawców,
Polskie Towarzystwo Gospodarcze.

Stowarzyszenie Ławników Polskich,
Stowarzyszenie Krajowa Rada Sędziów Społecznych,
Krajowa Rada Radców Prawnych,
Naczelna Rada Adwokacka,
Krajowa Rada Rzeczników Patentowych,
Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju,
Fundacja im. Stefana Batorego,
Helsińska Fundacja Praw Człowieka,
Stowarzyszenie Absolwentów i Aplikantów KSSiP „Votum”,
Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”,
Stowarzyszenie Sędziów Rodzinnych „Pro Familia”,
Stowarzyszenie Sędziów Rodzinnych w Polsce,
Stowarzyszenie Sędziów THEMIS.

Na przedstawienie stanowiska w ramach opiniowania i konsultacji został wyznaczony termin 14-dniowy (21-dniowy w przypadku reprezentatywnych organizacji związkowych i organizacji pracodawców). Skrócenie terminu jest uzasadnione koniecznością pilnego procedowania projektu ustawy w celu umożliwienia jej wejścia w życie z dniem 1 stycznia 2027 r., by najbliższe wybory ławników, przypadające w 2027 r., mogły odbyć się jako wybory sędziów społecznych, na podstawie projektowanej ustawy.

[illegible]

[illegible]

Źródła finansowania	Projektowana ustawa spowoduje skutki finansowe w cz. 15 budżetu państwa. Środki w wysokości 20 700 tys. zł z przeznaczeniem na sfinansowanie projektowanego podwyższenia wysokości rekompensaty zostaną ujęte w przedkładanym Ministrowi Finansów przez Ministra Sprawiedliwości projekcie budżetu części 15 Sądy powszechne na rok 2027.
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Na mocy projektowanej nowelizacji ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych zostaje: 1) podwyższona wysokość rekompensaty dla sędziego społecznego; 2) wprowadzony obowiązek udziału sędziów społecznych w szkoleniach organizowanych przez prezesów sądów. <u>CZĘŚĆ 15 – SĄDY POWSZECHNE</u> 1. Rekompensata pieniężna <i>Wzrost rekompensaty pieniężnej za czynności</i> W 2025 roku środki wydatkowane przez sądy powszechne w ramach części 15 budżetu państwa Sądy powszechne na rekompensaty pieniężne dla ławników za czas wykonywania czynności w sądzie wyniosły 29.361 tys. zł, zatem w przypadku wzrostu rekompensaty pieniężnej za czynności z obecnej wysokości 2,64% podstawy wynagrodzenia sędziego do 4,5% takiej podstawy wzrost kwoty wypłacanych z ww. części budżetu rekompensat – w warunkach roku 2025 – wyniósłby ok. 70,5%, tj. ok. 20.700 tys. zł w skali roku (dodatkowy skutek finansowy projektowanej zmiany). <u>Organizacja szkoleń</u> Większość organizowanych szkoleń odbywa się z inicjatywy sądu. Pewna część nowego systemu szkoleń to będą szkolenia organizowane przez Państwową Inspekcję Pracy (PIP), zgodnie z podpisanym 25 maja 2026 roku Porozumieniem. PIP prowadzi szkolenia w ramach swoich zadań ustawowych, a więc bez finansowania przez sądy. Prezesi sądów okręgowych będą zobowiązani jedynie do zapewnienia odpowiednich warunków lokalowych w sądach. Na obecnym etapie prac zakłada się, że włączenie ewentualnych innych partnerów do szkoleń dot. instytucji państwowych odbywałoby się w modelu wypracowanym z PIP, czyli „bezkosztowo”, w ramach ich działalności edukacyjnej. 2. Zwiększenie liczby dni z 12 do 20 w ciągu roku, w których sędzia społeczny będzie mógł być wyznaczony przez sąd do udziału w rozprawach Procentowy wzrost liczby dni, za które sędzia społeczny otrzymywałby rekompensatę w porównaniu do stanu obecnego wyniósłby 67%. Przy czym należy mieć na uwadze, że już dotychczas ławnicy biorą udział w rozprawach częściej niż 12 dni. Z przywołanego powyżej raportu IWS i przeprowadzonego badania empirycznego nt. udziału w liczbie spraw wynika, że „60% ankietowanych ławników nie uczestniczyło w

Projektowana zmiana nie powinna skutkować zwiększeniem wydatków sektora finansów publicznych, natomiast przyczyni się do ograniczenia obciążeń biurokratycznych po stronie prezesa sądu, związanych z obowiązkiem uzasadniania podwyższenia limitu dla poszczególnych ławników.

Rekompensaty dla ławników sądów wojskowych – przepisy art. 70 par. 1 pkt 5 i 6, wskazują, że świadczenia przysługują ławnikowi sądu wojskowego tylko wówczas, gdy kończy sprawę pomimo tego, że już przestał być żołnierzem (art. 70 par. 1 pkt 6 *lex specialis* względem art. 70 par. 1 pkt 5), zatem jedynym przypadkiem, gdy świadczenia z art. 172 -174 u.s.p. przysługują ławnikowi sądu wojskowego, będzie sytuacja wyznaczenia do rozpoznania sprawy na podstawie art. 61 w zw. z art. 58 par. 1 pkt 3 u.s.w.). Regulacja nie powinna wpływać na zwiększenie ew. wydatków budżetu państwa w cz. 29 – Obrona narodowa.

Projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na zwiększone wydatki cz. 04 – Sąd Najwyższy. Kwestie dotyczące wypłaty rekompensaty są uregulowane w art. 68 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2024 r. poz. 622).

W pozostałym zakresie – na obecnym etapie prac – nie przewiduje się innych znaczących wydatków wynikających z projektowanej ustawy.

Skutki

Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z 2026 r.)	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	0	20,70	21,22	22,33	23,31	26,37	236,87
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Brak wpływu.						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Przedmiotowy projekt nie określa zasad podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej, w związku z czym odstąpiono od analiz i oceny przewidywanych skutków społeczno-gospodarczych, wskazanych w art. 66 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2025 r. poz. 1480, z późn. zm.).						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe, w tym osoby z niepełnosprawnością i starsze	Projekt oddziałuje pośrednio na obywateli poprzez: — podniesienie prestiżu pełnienia funkcji publicznej oraz zwiększenie zainteresowania obywateli udziałem w działalności sądów. — zwiększenie przejrzystości procedur wyboru i funkcjonowania sędziów społecznych; Osoby pełniące funkcję sędziego społecznego będą mogły uzyskiwać wyższe rekompensaty finansowe niż obecnie, co może w niewielkim stopniu zwiększyć dochody niektórych gospodarstw domowych. Sędzia społeczny, jako przedstawiciel czynnika społecznego, stanowi łącznik między sądem a społeczeństwem. Jeżeli jego udział w postępowaniu jest						

		dobrze zorganizowany, merytorycznie przygotowany i należyście doceniony, może wzmacniać społeczne zaufanie do sądów oraz akceptację dla wydawanych rozstrzygnięć. W dłuższej perspektywie może to sprzyjać sprawniejszemu działaniu wymiaru sprawiedliwości także poprzez wzmacnianie jego legitymizacji społecznej.
Niemierzalne		
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Wejście w życie ustawy nie będzie miało negatywnego wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw, jak również nie będzie miało negatywnego wpływu na sytuację i rozwój regionalny.	
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu		
☐ nie dotyczy		
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy	
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☒ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne: ...	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne: ...	
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.	☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy	
Komentarz: Projekt ustawy wprowadza zmiany w zakresie obciążeń regulacyjnych, obejmujących zarówno nowe obowiązki, jak i modyfikację istniejących, dla podmiotów zaangażowanych w funkcjonowanie instytucji udziału obywateli w wymiarze sprawiedliwości. <u>Sędziowie społeczni</u> Projekt zwiększa zakres obowiązków związanych z wykonywaniem zadań sędziego społecznego poprzez: – obowiązek uczestnictwa w szkoleniach organizowanych przez sądy (4 szkolenia rocznie); – obowiązek informowania prezesa sądu o toczących się postępowaniach sądowych, w których sędzia społeczny występuje jako strona lub uczestnik postępowania; – obowiązek składania określonych oświadczeń pod rygorem odpowiedzialności karnej na etapie ubiegania się o udział w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości w charakterze sędziego społecznego. <u>Prezesa sądów</u> Projekt nakłada nowe obowiązki organizacyjne i sprawozdawcze, w szczególności: – sporządzanie corocznych informacji dla organów samorządu terytorialnego dotyczących funkcjonowania sądu w zakresie dotyczącym sędziów społecznych, sprawności postępowań sądowych oraz potrzeb organizacyjnych sądu. <u>Jednostki samorządu terytorialnego. Rady gmin</u> Projekt zwiększa obowiązki gmin związane z procedurą wyboru sędziów społecznych poprzez: – organizowanie corocznych wyborów sędziów społecznych; – możliwość i jednocześnie konieczność przeprowadzania wyborów uzupełniających w okresie przejściowym. Obciążenia mają charakter organizacyjno-systemowy, a ich wprowadzenie jest uzasadnione potrzebą przebudowy i wzmocnienia instytucji udziału obywateli w sądownictwie. Podniesienie liczby dni orzeczniczych ograniczy liczbę procedur wynikających z art. 170. § 1 u.s.p.		
9. Wpływ na rynek pracy		
Projektowana regulacja będzie miała ograniczony wpływ na rynek pracy. Największe skutki wystąpią w sądach, samorządach oraz wśród sędziów społecznych. Projekt nie powinien mieć istotnego wpływu na poziom zatrudnienia w gospodarce, natomiast może zwiększyć aktywność obywatelską oraz stworzyć dodatkowe możliwości uzyskiwania dochodów z tytułu udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości w charakterze sędziego społecznego.		

10. Wpływ na pozostałe obszary		
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☒ sądy powszechne, administracyjne lub wojskowe	☐ demografia ☐ mienie państwowe ☐ inne:	☐ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Projekt przewiduje przebudowę modelu udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości poprzez zastąpienie instytucji ławnika instytucją sędziego społecznego, co będzie miało wpływ na organizację i funkcjonowanie sądów powszechnych. W szczególności: — wzmocniona zostanie rola sędziów społecznych w procesie orzekania; — dookreślone zostaną zasady przydziału sędziów społecznych do wydziałów i spraw; — zwiększeniu ulegną obowiązki organizacyjne sądów, w tym: a) zapewnienie szkoleń dla sędziów społecznych, b) prowadzenie dodatkowych czynności administracyjnych związanych z obsługą tej grupy; — na prezesów sądów nałożone zostaną nowe obowiązki sprawozdawcze i organizacyjne oraz coroczne przedstawianie informacji o funkcjonowaniu sądów organom samorządu terytorialnego; — wprowadzenie obowiązkowych szkoleń i rozszerzenie zakresu czynności wykonywanych przez sędziów społecznych może przyczynić się do podniesienia jakości orzekania oraz lepszego przygotowania merytorycznego osób uczestniczących w składach orzekających.	
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego		
Planuje się, że ustawa wejdzie w życie 1 stycznia 2027 r.		
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?		
Projektowana regulacja będzie mogła zostać poddana ewaluacji po 5 latach od dnia wejścia w życie poprzez przeprowadzenie analizy ex post procesów wyboru sędziów społecznych, obsady ich stanowisk i udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.		
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)		
Brak.		